

УДК35.1

А. М. МИХНЕНКО, М. П. МЕСЮК

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ВЛАДИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СУСПІЛЬНА БЕЗПЕКА

Розглянуто питання суспільної безпеки крізь призму взаємодії інститутів влади і громадянського суспільства. Розроблено пропозиції щодо покращання діяльності суспільних та державних структур щодо гарантування національної безпеки соціуму.

The matter of the national security is considered in the light of interaction between power authority institutions and the civil society. Proposals concerning improvement of social and state structures which are to guarantee the society's national security have been put forward.

Розвиток громадянського, або, як його ще називають, відкритого суспільства, є основою процесу становлення демократії в державі. Інститути громадянського суспільства покликані ефективно коригувати державну політику; однак активна діяльність неурядових груп інтересів повинна спричинятися не до послаблення, а до фактичного посилення можливостей держави.

У сучасному світі перспективи в розвитку країни відкриваються тільки тоді, коли влада й громадянське суспільство не тільки вступають у діалог, але й налагоджують сталу взаємодію, що включає участь громадянського суспільства в державних справах та сприяння з боку влади саморозвитку громадянського суспільства. Необхідність взаємодії між громадянським суспільством і державною владою зумовлюється тим, що навіть демократична держава не здатна постійно адекватно відображати всю повноту суспільних інтересів. Лише громадянське суспільство в особі самодіяльних громадських організацій, партій, рухів може своєчасно виявляти нагальні потреби та ініціювати необхідні правові, політичні та державні зміни.

Тому для розвитку громадянського суспільства в Україні вкрай важливим є вдосконалення існуючих взаємовідносин органів влади і громадянського суспільства, визначення нових форм такої взаємодії та зміцнення гарантій реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами, що є запорукою суспільної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання взаємодії між громадянським суспільством і державою є досить цікавим у наукових колах. Проте більшість авторів, на жаль, акцентують увагу здебільшого на взаємодії органів державної влади та політичних партій, які формулюють і репрезентують перед державою зорганізовані інтереси й забезпечують ефективний діалог з приводу їх захисту.

Питання взаємодії державної влади з інститутами громадянського суспільства тою чи іншою мірою досліджують такі вчені та фахівці: А. Колодій, В. Князев, О. Литвиненко, В. Мельниченко, Н. Нижник, Г. Почепцов, В. Паламарчук, В. Погоріло, М. Пухтинський, В. Рубцов, Г. Ситник, В. Удовиченко, А. Ткачук,

В. Цветков, В. Бакуменко, В. Воротін, В. Ребкало та ін.

Зважаючи на побудову громадянського суспільства, досить важливим є аналіз стану взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства, визначення форм такої взаємодії та з'ясування можливих загроз для суспільної безпеки у випадку порушення такої взаємодії.

Сьогодні в українському соціумі не існує стійких правил чи структур політичних механізмів, що визначають формування механізму взаємодії державної влади і громадянського суспільства. Це пов'язано з тим, що їх взаємодія виникає тільки тоді, коли державне управління функціонує як суспільний інститут [11, с. 29].

У перехідних суспільствах особливого значення для успіху модернізаційних процесів набуває максимальне наближення держави до людей в результаті підвищення довіри населення до діяльності держави. Розширення ступеня довіри досягається підвищенням рівня інформованості населення щодо підготовки та здійснення соціальних програм, розширенням участі населення шляхом взаємних консультацій державних інститутів і структур громадянського суспільства. Держава в сучасних умовах може претендувати на роль демократичної лише за умови забезпечення ефективності свого функціонування. Тримаючи в руках важелі економічного і соціального розвитку і враховуючи ступінь ускладнення суспільного організму за останні десятиліття ХХ ст., держава, однак, не стала єдиним джерелом зростання добробуту населення. Щоб не втратити своєї демократичної сутності, вона має шукати джерела підвищення ефективності свого функціонування на шляхах установлення партнерських відносин з громадянським суспільством, зміщення акценту з кількісного аспекту державного впливу на якісний, орієнтований на забезпечення необхідного рівня потреб населення країни. Визначальним чинником демократизму сучасної держави є встановлення рівноваги в суспільстві та гармонійних відносин між державою і громадянами [15, с. 286].

Регулярні спільні заходи організацій громадянського суспільства і владних структур ще не вивели їхню взаємодію на якісно новий рівень; не спостерігається значного зростання ролі громадянського суспільства, недостатньою є відкритість і прозорість влади в Україні. Відсутність традицій громадянського суспільства відчувається особливо гостро і помітно гальмує процес демократизації [11, с. 35].

Особливу роль для громадянина відіграє показник легітимності. Він полягає у визнанні або підтвердженні законності чийось прав і повноважень, згоди громадян із правом влади справляти визначальний вплив на суспільство. Інтегральним показником легітимності влади стає показник рівня довіри громадян до владних інститутів. Відмова від моралі в політиці, втрата владою морального авторитету призводить до відриву її від народного життя, до різкого падіння легітимності влади та її деградації. Як відомо, про стан влади можна судити за рівнем її легітимності, що виражається у визнанні й підтримці існуючої влади, політичного режиму з боку більшості громадян. Рівень легітимності піддається природним коливанням, однак показник довіри до органів державної влади в суспільстві, як свідчать соціологічні дослідження, має становити щонайменше 25 % [12, с. 134].

Стан тотальної недовіри більшості наших співгромадян до основних державних інституцій є характерною прикметою новітньої доби. Про це недвозначно свідчать

дані соціологічного моніторингу [13, с. 255].

Так, скажімо, дослідження проведене соціологічною службою Центру ім. О. Разумкова з 17 по 24 грудня 2008 р. дали такі результати [3]:

Яким чином протягом минулого року змінилося ставлення влади до громадян?
(динаміка, 2006 – 2008)

	<i>Груд. 2006</i>	<i>Груд. 2007</i>	<i>Груд. 2008</i>
Змінилося на краще	4.6	6.8	0.6
Змінилося на гірше	31.1	37.4	74.4
Не змінилося	55.3	47.3	20.7
Важко відповісти	9.0	8.5	4.3

Яким чином протягом минулого року змінилося ставлення громадян до влади?
(динаміка, 2006 – 2008)

	<i>Груд. 2006</i>	<i>Груд. 2007</i>	<i>Груд. 2008</i>
Змінилося на краще	3.6	6.3	0.5
Змінилося на гірше	44.0	45.1	81.0
Не змінилося	43.6	41.0	14.5
Важко відповісти	8.9	7.5	4.1

Яким чином протягом минулого року змінилася спроможність громадян впливати на дії влади? (динаміка, 2006 – 2008)

	<i>Груд. 2006</i>	<i>Груд. 2007</i>	<i>Груд. 2008</i>
Змінилося на краще	6.0	6.6	0.6
Змінилося на гірше	27.6	33.1	69.4
Не змінилося	55.7	50.5	23.9
Важко відповісти	10.7	9.7	6.1

рім того, дані останнього соціопитування, проведеного R&B Group, підтверджують тенденцію зростання недовіри до влади:

Слова, які найбільш описують відношення респондентів до існуючої в країні влади (січень 2009 – лютий 2009) (всі можливі варіанти відповідей)

	<i>Січень 2009</i>	<i>Лютий 2009</i>
Недовіра	68.8	71.7
Ненависть	18.0	20.0
Байдужість	14.0	18.5
Підтримка	4.7	3.4
Повага	4.1	2.8
Важко відповісти	5.1	2.7

Як ми бачимо, населення все більш негативно ставиться до влади. При цьому між заходом і сходом у цьому питанні виникають не дуже відрізняються, крім почуття недовіри. На заході недовіра до влади випробовують 68,4 %, на південному сході – 75,5, і в центрі – 67,8 % [4].

Отже, спостерігається чітка тенденція зростання недовіри громадськості до влади. Безумовно, виходячи з такого низькому рейтингу довіри до владних органів зі сторони суспільства, про жодну взаємодію не може йти мова, що в свою чергу є

небезпечною загрозою суспільній безпеці.

Рівень впливу громадянського суспільства на владні інститути залишається низьким. Найнижчим він є в питаннях судової системи, діяльності Кабінету Міністрів України, правоохоронних органів тощо. Трохи вище оцінюється вплив на Президента України (втім, не набагато) [11, с. 35].

Проаналізувавши дані соціопитувань стосовно рівня довіри громадян до влади в аспекті її розподілу на три основні гілки (законодавчу, виконавчу та судову), отримуємо таку інформацію [3]:

Чи підтримуєте Ви діяльність Верховної Ради України? (динаміка, 2003 – 2008)

	<i>Повністю підтримую</i>	<i>Підтримую окремі заходи</i>	<i>Не підтримую</i>	<i>Важко відповісти</i>
Груд. 2008	1.4	24.4	69.3	4.9
Груд. 2007	9.0	39.0	39.4	12.6
Груд. 2006	6.2	40.3	45.6	7.9
Груд. 2005	6.1	47.4	37.1	9.5
Груд. 2004	13.6	49.0	28.9	8.5
Груд. 2003	3.8	41.8	48.3	6.1

Чи підтримуєте Ви діяльність Уряду України? (динаміка, 2003 – 2008)

	<i>Повністю підтримую</i>	<i>Підтримую окремі заходи</i>	<i>Не підтримую</i>	<i>Важко відповісти</i>
Груд. 2008	4.3	27.4	62.5	5.8
Груд. 2007	12.2	37.8	36.1	13.8
Груд. 2006	9.2	39.1	42.4	9.4
Груд. 2005	8.0	47.7	32.4	11.8
Груд. 2004	13.6	34.3	44.2	7.9
Груд. 2003	5.3	43.8	43.2	7.8

Чи підтримуєте ви діяльність суду в Україні? (динаміка, 2006 – 2008)

	<i>Повністю підтримую</i>	<i>Підтримую окремі заходи</i>	<i>Не підтримую</i>	<i>Важко відповісти</i>
Груд. 2008	2.6	20.4	65.1	12.0
Груд. 2007	7.8	29.6	45.9	16.7
Груд. 2006	6.7	29.2	45.0	19.2

Філософський аналіз проблеми безпеки суспільства й держави передбачає аналіз діяльності суспільних та державних структур стосовно гарантування національної безпеки соціуму. Саме у взаємозв'язку та взаєморозвитку такої діяльності й міститься потенціал для оптимізації механізмів гарантування національної безпеки в соціумах перехідного типу [12, с. 240].

Відповідно до ст. 3 Закону України “Про основи національної безпеки України” людина і громадянин – їхні конституційні права і свободи; суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси; держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність відносяться до об’єктів національної безпеки.

Крім того, серед основних пріоритетів національних інтересів даний нормативно-правовий акт визначає:

- гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина;
- розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів;
- зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві [1].

Натомість, Стратегія національної безпеки України констатує, що нашій державі характерні слабкість і розпорошеність інституцій громадянського суспільства в Україні, що не дозволяє належним чином реалізовувати їхній потенціал стосовно демократизації суспільного життя [2].

Розуміння сутності механізму гарантування національної безпеки в суспільствах транзитивного типу як певним чином організованої діяльності соціальних суб'єктів, що носить усвідомлений характер і переслідує певну мету, передбачає усвідомлення їх зумовленості. Основний зміст цих цілей, а відповідно, й спрямованої діяльності суб'єктів, визначається корінними потребами функціонування і розвитку особистості, держави й суспільства, а також об'єктивними умовами (місце і роль системи національної безпеки в житті соціальної системи, досягнутий рівень розвитку суспільства, стан розвитку державних та суспільних інститутів тощо). На підставі цього об'єктивного змісту цілей, а не лише самої по собі адекватності суб'єктів національної безпеки формуються об'єктивні вимоги до діяльності суб'єктів стосовно створення сприятливих умов для реалізації системою гарантування національної безпеки свого онтологічного призначення. Результатом такої діяльності виступає реалізація вимог об'єктивних законів, які визначають взаємозв'язки суспільства (держави) й системи гарантування національної безпеки [12, с. 246].

Суттєвим параметром, що відображає стан влади, є її моральний авторитет. Наприклад, у слов'янській традиції моральність є вищою за легальність; історично авторитет державної влади в Україні, Росії, Білорусії освячувався моральним авторитетом православної церкви, у результаті чого релігійно-моральний сенс життя виступав одним із носіїв владної структури. Більше того, духовно-моральна взаємозалежність світської й духовної влад становила в цих країнах своєрідну систему “стримувань і противаг”, що на Заході виражається в принципі розподілу влади.

Не можна не розуміти, що відкритість – шлях до довіри і залучення громадян до побудови і зміцнення громадянського суспільства, гармонізації і об'єднання інтересів усіх верств населення. Довіра – це тло, на якому будується свідома участь людей у державних справах, її відсутність, це стіна, яка розмежовує суспільство. Довіра або є, або її немає. Середнього не дано. У цьому сенсі низька довіра, це те ж саме, що і відсутність довіри. Наступним питанням є ступінь відкритості влади перед своїми громадянами: чи є вона ширшою і відвертою. Безперечно, порівняно, наприклад, з початковим періодом становлення незалежності, влада усіх рівнів стала більш відкритою до суспільства, і на сьогодні можна стверджувати, що в Україні вже утворилася певна система інформаційних контактів влади і народу. Але питання в іншому. Чи ця система відповідає головному – сприянню довіри громадян до влади? [8, с. 109].

У цьому контексті Президент України В. А. Ющенко у своєму Зверненні до Верховної Ради України наголошує: “Ми повинні усвідомити нову роль громадян у перетвореннях, які здійснюємо. Минулі невдачі та помилки державної політики були пов'язані з відстороненням людей від суспільно-політичних процесів. У результаті влада втрачала не лише авторитет та довіру, але й величезний ресурс позитивних зрушень.

Партнерство має стати новою практикою влади, політичних партій і громадських організацій. З цією метою бачу доцільним упровадження програмного підходу в організацію діяльності як інституту Президента, так і загалом державного управління” [10, с. 12].

Основна проблема взаємодії влади і громадянського суспільства полягає в тому, що у влади і громадянського суспільства, органів влади і громадських організацій різне бачення проблеми участі громадськості у формуванні й реалізації політики. Якщо влада прагне забезпечити підтримку з боку громадськості рішень, які готуються чиновниками згідно з логікою виживання самої влади, то громадськість прагне встановлення контролю за владою і розробки політики, яка має на меті забезпечення інтересів громадян, населення. Зайве доводити, що ці інтереси не завжди збігаються [11, с. 47].

Маніпулятивні технології з громадською думкою зробили свій чорний піар – довіра до органів влади є нижчою допустимого рівня. Тому впровадження нинішньою владою реформаційних заходів не має перспектив підтримки з боку широких кіл населення [13, с. 278].

Сьогодні спектр маніпулятивних прийомів, здійснюваний через ЗМІ, дуже широкий, але всі вони підкорюються одній меті: створюючи певний емоційний стан і використовуючи інші умови маніпулювання, пропускати у свідомість людей одну інформацію (може, навіть правдиву) і не пропускати іншу, формувати тим самим вигідні для маніпулятора уявлення про дійсність, способи поведінки і ставлення до неї. Інформаційна складова, впливаючи на громадську думку, формує процеси прийняття рішень.

Нерозвиненість інститутів громадянського суспільства та громадянської самосвідомості людей і неврахування органами державної влади інтересів громадян призводить до того, що апарат державного управління перебирає владні функції і таким чином, замість ефективного надання управлінських послуг населенню превалює бюрократична тяганина у вирішенні питань організації громадського життя. Інститути громадянського суспільства: по-перше, є засобом самовиразу індивідів, їхньої самоорганізації та самостійної реалізації ними власних інтересів, розв’язують самотужки або на рівні місцевого самоврядування значну частину суспільно важливих питань, полегшуючи виконання державою її функцій; по-друге, виступають гарантом непорушності особистих прав громадян, дають їм упевненість у своїх силах, слугують опорою в їхньому можливому протистоянні з державою, формують “соціальний капітал”, здатний до кооперації та ефективних солідарних дій; по-третє, систематизують, упорядковують, надають урегульованості протестам і вимогам людей, які в іншому випадку могли б мати руйнівний характер, і в такий спосіб створюють сприятливі умови для функціонування демократичної влади; по-четверте, виконують функцію захисту інтересів певної групи в її протиборстві з іншими групами інтересів, завдяки чому кожна група отримує шанс бути почутою владою [9, с. 52].

Система влади у своїх діях завжди має виходити з національних інтересів, які є найважливішою складовою частиною суспільних інтересів, їх головною детермінантою, початковим пунктом і реальною причиною свідомих дій людей [Там же, с.11].

Таким чином, можна констатувати, що проблеми взаємодії державної влади й інститутів громадянського суспільства є комплексними: вони торкаються і структури, і функцій, і механізмів діяльності, і центральних, і місцевих органів державного управління, і не можуть бути зведені до взаємин яких-небудь окремих елементів взаємодіючих сторін [11, с. 29].

Рівень гарантування безпеки особистості, суспільства й держави суттєво залежить від відповідності державної діяльності (політики) у сфері безпеки об'єктивним умовам суспільного розвитку: умов адекватності відображення основ соціокультурного життя й орієнтації на зміцнення цих основ, які виступають чинниками стійкості соціальної системи. Водночас ефективність діяльності у цьому контексті пов'язана з максимальним урахуванням змін, які відбуваються в суспільстві в процесі його розвитку, зокрема тих, що негативно впливають на стан безпеки [12, с. 262].

У зв'язку з цим, відносини державних органів та громадянського суспільства мають базуватися на розумінні та сприйнятті таких основних засад:

– участь компетентних, організованих і відповідальних інститутів громадянського суспільства в процесі формування державної політики збільшує застосовність законодавства і серйозність урядового прийняття рішень;

– стимулювання інститутів громадянського суспільства до участі в урядових і квазіурядових механізмах діалогу, консультацій та обміну інформацією є необхідною умовою пошуку шляхів вирішення потреб суспільства (така участь: відмінна від ролі політичних партій і не замінює її; не повинна ні гарантувати, ні усувати урядові субсидії, контракти чи пожертви індивідуальним інститутам громадянського суспільства або їхнім групам);

– консультування не розглядається виконавчою владою як засіб поглинання громадянського суспільства через сприйняти урядових пріоритетів;

– консультування не розглядається інститутами громадянського суспільства як “заохочення” для заперечення чи загроза їхнім цілям і принципам;

– органи вищої виконавчої влади працюють з інститутами громадянського суспільства для досягнення цілей державної політики але не намагаються заволодіти ними чи змусити їх працювати під своїм контролем;

– інститути громадянського суспільства консультуються під час формування проектів первинного і вторинного законодавства, що зачіпає їхній статус, фінансування чи сфери діяльності [11, с. 30].

Філософський аналіз проблеми безпеки суспільства й держави передбачає аналіз діяльності суспільних і державних структур стосовно гарантування національної безпеки соціуму. Саме у взаємозв'язку та взаєморозвитку такої діяльності й міститься потенціал для оптимізації механізмів гарантування національної безпеки в соціумах перехідного типу [12, с. 240].

Утвердження розвиненого типу громадянського суспільства можливе за умови поєднання його зусиль, спрямованих на забезпечення свободи й саморозвитку особистості, з потенціалом соціально-правової держави. Реалізація соціально орієнтованих завдань держави щодо громадянського суспільства передбачає: забезпечення рівних можливостей для розвитку особистості, достатнього рівня матеріального добробуту та задоволення духовних потреб людини в суспільстві;

охорону праці й здоров'я людей, установлення мінімального рівня заробітної плати, здатного забезпечити життєдіяльність кожної людини; захист сім'ї, материнства, дитинства, інвалідів, людей похилого віку, установлення різноманітних державних гарантій соціального захисту; налагодження демографічної політики, орієнтованої на стимулювання дітонародження за рахунок надання молодим сім'ям необхідних можливостей для формування в них відчуття соціальної захищеності з боку держави, віри у власне майбутнє й майбутнє своїх дітей; створення необхідних умов для культурного розвитку людини й суспільства; забезпечення екологічної безпеки й раціонального природокористування [15, с. 299].

Найважливішою ознакою демократії є компетентна участь громадян у процесах формування політичної волі. Саме тому базовим ресурсом легітимності влади при демократичному режимі має стати політична комунікація. Це процес передавання політичної інформації, завдяки якій вона циркулює від однієї частини соціальної спільноти до іншої (горизонтальна комунікація) та між політичною і соціальною системами (вертикальна комунікація).

Вважається, що консолідованою може бути демократія з розвиненим громадянським суспільством. Ступінь розвиненості громадянського суспільства – характеристика рівня демократизму і політико-правової культури соціуму. Громадянське суспільство розвинене настільки, наскільки зберегло за собою більшість функцій і повноважень інститутів самоорганізації і самодіяльності громадян. У соціалістичних країнах самодіяльність придушувалась, викорінювалась, а тому сьогодні необхідно наполегливо її відроджувати. Громадянське суспільство сприяє консолідації демократії, оскільки стабілізує очікування всередині соціальних груп, внаслідок чого влада отримує більш узагальнену, достовірну і придатну для практичного використання інформацію; громадянське суспільство прищеплює громадянські уявлення про інтерес і громадянські норми поведінки [5, с. 14].

Практика функціонування розвинених демократій засвідчує, що лише високоорганізовані індивіди здатні утвердити розвинену інфраструктуру громадянського суспільства, численні групи й організації якого зможуть реально впливати на якісні характеристики державного управління. Такий вплив вони, як правило, здійснюють: 1) через механізми контролю над системою адміністративно-державного управління шляхом виявлення та вивчення потреб громадянського суспільства за допомогою розгалуженої мережі громадянських центрів з вивчення соціальних проблем; 2) через публічні обговорення проектів реформ у пресі, на наукових конференціях і симпозіумах. Усе це дає змогу забезпечити необхідний для конкретно взятого суспільства баланс суспільних та індивідуальних інтересів у процесі прийняття державних рішень, що є передумовою становлення відкритого суспільства – суспільства демократичного типу, що характеризується плюралізмом в економіці, політиці, культурі, розвиненими соціальними структурами, і правовою державою.

В Україні, на жаль, процесу побудови відкритого суспільства не спостерігається. Адже, згідно з К. Поппером “по-перше, у відкритому суспільстві є законним вільне обговорення, і результати публічних дискусій впливають на політику; по-друге, у ньому є інститути, що сприяють волі тих, хто не шукає вигоди... Я думаю, – писав К. Поппер, – що відкрите суспільство – і реальність, і, разом з тим, якийсь ідеал. В одному суспільстві демократія вийде більше зрілою, розвинутою, відкритою,

чим в іншому. Це залежить від безлічі факторів: від історичного минулого, традицій, політичних інститутів, методів виховання, нарешті від людей, що наповнюють вітальним змістом соціальні форми” [8, с. 245–248].

У наш час громадяни здебільшого продовжують сподіватися на владу, що безнадійно загрузла в безкінечних чварах. А, аналізуючи дії влади, складається враження, що остання здійснює латентну розбудову масового суспільства, яким (на відміну від суспільства громадянського) можна легко і швидко маніпулювати.

Враховуючи теперішній стан взаємодії державної влади з інститутами громадянського суспільства, низький рівень співпраці і, як наслідок, – тотальну недовіру громадян до влади, що є безпосередньою загрозою суспільній безпеці, проблема дослідження цього явища є досить актуальною. Вона потребує подальшого експертно-аналітичного вивчення та дослідження її передумов і факторів.

Вважаємо за необхідне зробити такі висновки:

1. Взаємодія громадянського суспільства та держави складається із двох взаємно відповідальних впливів: держави на громадянське суспільство й громадянського суспільства на державу. Розвинена, демократична правова держава виконує лише ті функції, які визначає для неї громадянське суспільство. З іншого боку, взаємозв’язок демократичної держави і громадянського суспільства неможливий без певної автономії останнього. Демократична влада може лише координувати, але не визначати діяльність громадянського суспільства. Тому різні елементи громадянського суспільства мають домагатися такого політико-правового статусу, який не допускав би їх підпорядкування державним органам і водночас не суперечив би праву останніх на владу та на роль гаранта миру й арбітра основних інтересів.

2. Ефективна взаємодія інститутів громадянського суспільства з державою дасть можливість поступово обмежити державне втручання в економічне і соціокультурне життя громадян. Розростання держави буде поступово зведене до мінімуму, і остання займе належне їй в умовах сучасного розвитку місце – бути лише функцією суспільства під його постійним і всебічним контролем [15, с. 303].

3. На сьогодні в Україні в зв’язку з неналежним рівнем взаємодії державної влади з інститутами громадянського суспільства, серед громадськості падає рівень довіри до влади. Як наслідок, серед окремих соціальних груп може виникнути питання про легітимність влади, що загрожує соціальними конфліктами та протистояннями.

4. Тільки налагодження ефективної взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства сприятимуть розвитку останнього, що є однією з найважливіших умов становлення України як демократичної, правової і соціальної держави, яка повинна базуватися на партнерстві, взаємозаінтересованості у досягненні цілей, пов’язаних з процесом демократизації усіх сфер державного управління і суспільного життя, соціально-економічним і духовним прогресом, всебічним забезпеченням захисту прав і свобод людини та громадянина [6].

Література:

1. Закон України “Про основи національної безпеки України” // ВВР України. – 2003. – № 39. – 351 с.
2. Указ Президента України “Про Стратегію національної безпеки України”: за

станом на 12 лютого 2007 р. № 105/2007. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

3. Дані соціологічного опитування громадян України “Центру Разумкова” . – Режим доступу: www.razumkov.org.ua.

4. Дані соціологічного опитування, проведеного R&B Group . – Режим доступу: <http://www.from-ua.com/nocomments/8644afb8d56ce.html>

5. *Карл Т. Л.* Демократизация: концепты, постулаты, гипотезы / Т. Л. Карл, Ф. Шмиттер // *Полис*. – 2004. – № 4. – С. 12–21.

6. Концепція сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України : станом на 21 листопада 2007 р. № 1035-р. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

7. Кроки до громадянського суспільства. Концептуальні підходи до розвитку громадянського суспільства в Україні : науковий альманах / за ред. В. П. Рубцова, А. В. Шестакової, О. О. Ціпуринди, Т. О. Сербинська. – К. : Українська Академія Універсології, 2004. – 256 с.

8. *Поппер К.* Открытое общество и его враги. – Т. І. Чары Платона / К. Поппер. – М., 1992. – 345 с.

9. *Михненко А. М.* Управління суспільним розвитком. Вступ до спеціальності : навч. посіб. / А. М. Михненко, В. Д. Бакуменко, С. О. Кравченко [та ін.]. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 84 с.

10. Послання Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє і зовнішнє становище України” у 2005 році / Офіційне видання. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2006. – 181 с.

11. Теоретичні та методологічні проблеми розробки і реалізації управлінських стратегій : [монографія] / В.М. Князев, А.М. Михненко та ін. / за заг. ред. В. М. Князева. – К. – НАДУ, 2008. – 240 с.

12. Теоретичні основи національної безпеки України : навч. посіб. – К. : Освіта України. – 2009. – 384 с.

13. Українське суспільство 1994 – 20004. Моніторинг соціальних змін / за ред. В. Ворони, М. Шульги. – К. : Інститут соціології НАН України, 2004. – 705 с.

14. Управління суспільним розвитком : словник-довідник / за заг. ред. А. М. Михненка, В. Д. Бакуменка. – К. : Вид-во НАДУ. – 2006. – 210 с.

15. *Цветков В. В., Горбатенко В. П.* Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства : [монографія] / В. В. Цветков, В. П. Горбатенко. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.

Надійшла до редколегії 22.01.2009 р.